

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K postavení poškozeného v trestním řízení

Jak známo, poškozený má nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem. V praxi se však vyskytují případy, kdy soudy redukuje práva poškozeného právě jen na právo na náhradu škody, a kdy tedy nedochází k rozlišení mezi procesním uplatněním hmotných práv poškozeného a „čistě“ procesními právy poškozeného.

1. Úvod

Trestní řád ve znění do jeho novely provedené zák. č. [265/2001](#) Sb. (dále jen „novela“) býval opakovaně kritizován pro nedostatečnou úpravu práv poškozených. K tomu se připojoval i nedostatečný zájem nejen samotných poškozených, ale i jejich zmocněnců (zpravidla advokátů) o důsledné uplatňování všech práv v trestním řízení, resp. v řízení adhezním a tomu zase odpovídal snížený zájem o tuto problematiku ze strany orgánů činných v trestním řízení, především soudů. Jinými slovy, nedostatečný rozsah oprávnění poškozeného vedl ve svém důsledku k tomu, že se nedostatečně využívaly i možnosti trestním řádem ve znění do novely aprobované. Novela trestního řádu se proto stala podmínkou „nutnou, nikoliv však dostačující“ k tomu, aby se tato situace změnila.

2. Změny provedené novelou trestního řádu

Novela zpřesňuje pojem poškozeného. Poškozeným je podle § 43 odst. 1 tr. ř. ten, komu byla trestným činem způsobena škoda na zdraví, majetková, morální nebo jiná škoda, přičemž podle novely tr. ř. se ve smyslu nově vloženého odst. 2 v § 43 tr. ř. „Za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.“ Novela tedy zužuje prostor pro účelová tvrzení nejrůznější „etiologie“ určená k jiným cílům, než k pomoci obětem trestní činnosti. Novela také v nově zavedeném odst. 4 § 43 tr. ř. umožňuje výslovným prohlášením sděleným orgánu činném v trestním řízení vzdát se procesních práv poškozeného (a tedy prolamuje zásadu „nikdo se pro futuro nemůže vzdát svých zákonných práv“), čímž opět umožňuje „odproštění“ orgánů činných v trestním řízení od neproduktivní činnosti v případech, kdy je to v odůvodněných případech vhodné.

Další novinkou je zavedení institutu společného zmocněnce, kterého může podle nově konstituovaného § 44 odst. 2 tr. ř. soudce, resp. předseda senátu v přípravném řízení k návrhu státního zástupce „příkázat k volbě“. Poté mohou poškození svá práva uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Pokud by přitom v průběhu řízení počet zvolených zmocněnců přesáhl šest osob a poškození se sami nedohodnou na „redukcii“ tohoto počtu, provede ji soud. Smysl tohoto ustanovení je jasný a podle mého soudu i „chvályhodný“ - jde o reakci zákonodárce na případy, v nichž se objevují nejen desítky a stovky, nýbrž tisíce a desetitisíce poškozených. Trestní řízení v těchto případech (typicky „tunelování“ bank, investičních společností a fondů apod.) doposud bývalo obligatorním jednáním se všemi poškozenými téměř paralyzováno (když v řízení před soudem obvykle byli „nakonec“ poškození odkázáni na civilní řízení, resp. pokud v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř. ve znění „do novely“ nebyla jejich účast připuštěna). Zmocněncem ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř. (ve znění novely) bude v praxi nejčastěji advokát, byť to není v novele explicitně uvedeno (zákonodárce s tím nicméně „počítá“ v ustanovení § 51a tr. ř. odst. 1 podle kterého mají poškození v určitých případech „nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu“, když podle § 51a odst. 3 tr. ř. může být za splnění podmínky „nedostatku prostředků“ poškozenému zmocněncem soudem ustanoven z řad advokátů „na účet“ státu).

Pro úplnost doplňuji, že novela také zpřesňuje způsob doručování písemností poškozenému a to v

novém §45a tr. ř.

Z nejčastěji diskutovaných „nedostatků“ právní úpravy účinné do 31. 12. 2001 si dovoluji uvést následující (avšak zcela podle svého subjektivního „výběru“ ovlivněného problémy s nimiž se v praxi nejčastěji setkávám):

- V řízení před krajským soudem rozhodujícím jako soud prvního stupně mohl poškozený doposud vystupovat jako strana, jen připustil-li to ve smyslu §§ 44 odst. 2 tr. ř. soud (toto omezení bylo novelou § 44 odst. 2 tr. ř. odstraněno).
- Absence výslovného ustanovení, které by zakotvilo právo poškozeného na relevantní informace nutné k uplatnění jeho procesních práv (ustanovení § 46 tr. ř. o tom, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění, je příliš obecné, novela jej však ponechala beze změn);
- Absence úpravy práva poškozeného na bezplatnou právní pomoc, resp. na právní pomoc za sníženou odměnu (novelou částečně řešeno v § 51a tr. ř.);
- Absence úpravy zajišťující právo poškozeného účastnit se (pravděpodobně prostřednictvím zmocněnce - advokáta) vyšetřovacích úkonů, zavedení možnosti klást otázky obviněnému a vyslýchaným svědkům, resp. absence celkového zakotvení procesního nároku zmocněnce poškozeného na účast u vyšetřovacích úkonů (novelou nevyřešeno);
- Absence práva poškozeného a jeho zmocněnce prostudovat spis po skončeném vyšetřování a činit návrhy na doplnění dokazování, což je zněním § 166 tr. ř. poškozenému „odepřeno“ a což by vedlo k posílení kontradiktornosti trestního procesu (novelou nevyřešeno);
- Absence oprávnění poškozeného podat řádný opravný prostředek proti některým procesním rozhodnutím, např. proti:
 - stížnosti proti usnesení o postoupení věci (novelou připuštěno § 171 odst. 2 tr. ř.);
 - stížnosti proti usnesení o zastavení stíhání (novelou připuštěno § 172 odst. 3 tr. ř.);
 - stížnosti proti usnesení o přerušování trestního stíhání (i nadále není stížnost přípustná);
- Absence oprávnění poškozeného podat řádný opravný prostředek proti dalším rozhodnutím, např. proti:
 - proti výroku o vině a trestu (novelou nezměněno - i nadále není přípustné);
 - trestnímu příkazu, v němž nebylo rozhodnuto (resp. nebylo rozhodnuto řádně) o nároku na náhradu škody, byl-li nárok na náhradu škody řádně uplatněn (novelou nezměněno - i nadále opravný prostředek není přípustný);
- Absence povinnosti státního zástupce uvědomit poškozeného a zmocněnce o podání obžaloby (novelou § 176 odst. 1 tr. ř. zakotvena povinnost vyrozumět o podání obžaloby poškozeného). Žádoucí se ovšem jeví, aby opis obžaloby byl doručen nejen poškozenému, ale i jeho zmocněnci, což novelou zakotveno nebylo (viz § 196 odst. 1 tr. ř.);
- Absence možnosti, aby poškozený (prostřednictvím zmocněnce - advokáta) mohl provádět výslech svědka podle § 215 odst. 2 tr. ř. (novelou nevyřešeno);

3. K uplatnění práv poškozeného

Neuplatněním nároku poškozeného na náhradu škody (tedy nezahájením řízení adhezního) nezanikají ostatní procesní práva poškozeného (viz např. R 8/74-III - „I když poškozený neučinil návrh podle § 43 odst. 2 tr. ř. musí mu být soudem poskytnuta plná možnost uplatnění jeho práv uvedených v § 43 odst. 1 tr. ř.“). Jak známo, poškozený má nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem. V praxi se však vyskytují případy, kdy soudy redukují práva poškozeného právě jen na právo na náhradu škody, a kdy tedy nedochází k rozlišení mezi procesním uplatněním hmotných práv poškozeného a „čistě“ procesními právy poškozeného.

Podle § 43 odst. 3 (do novely odst. 2) musí poškozený, který má nárok na náhradu škody proti obviněnému, uplatnit tento nárok nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Pokud tak neučiní, nemůže se účinně domáhat toho, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil odsouzenému povinnost k náhradě škody.

Návrh musí splňovat jisté formální požadavky. Za návrh podle § 43 odst. 3 tr. ř. „nelze považovat

např. vyjádření poškozeného, že "... bude požadovat náhradu v plné výši ...", "... se připojí s nárokem na náhradu způsobené škody ...", "... se připojí s náhradou k trestnímu řízení.. .", "... se připojí s nárokem až v řízení před soudem ...", "... že se bude připojovat s nárokem na náhradu škody ve výši 1450 Kč v případě zjištění pachatele činu ..." atp. (JUDr. Jaroslav Látal, Právní rozhledy 10/1994, článek NÁLEŽITOSTI ŘÁDNÉHO UPLATNĚNÍ NÁROKU NA NÁHRADU ŠKODY POŠKOZENÝM V ADHEZNÍM ŘÍZENÍ“).

Uplatnění nároku na náhradu škody podle § 43 odst. 2 TrŘ nemůže být nahrazeno např. návrhem poškozeného na zajištění jeho nároku na majetku obviněného podle § 47 odst. 1, odst. 4 TrŘ („Látal - PR 10/1994“).

Některá práva poškozeného nepřipojením (resp. vadným připojením) se do adhezního řízení zanikají, jiná nikoliv.

Jiří Jelínek je ve své práci „Poškozený v českém trestním řízení“ (KAROLINUM, nakladatelství Univerzity Karlova, Praha 1998, dále jen „Jelínek - Poškozený v trestním řízení“) dělí takto (str. 39 a násl.):

A. Práva, která náleží každému poškozenému bez rozdílu, tedy bez ohledu na možnost žádat náhradu škody:

- právo být poučen o svých právech a právo na poskytnutí plné možnosti k jejich uplatnění (§46 tr. ř.); zvláštním případem poučovací povinnosti je povinnost orgánů činných v trestním řízení poskytnout oběti poučení o podmínkách, za nichž lze žádat poskytnutí peněžité pomoci od státu podle zvláštního zákona (§ 14 zák. č. [209/1997 Sb.](#));
- právo, aby při provádění úkonů trestního řízení bylo s poškozeným jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení a aby byla vždy šetřena jeho osobnost a ústavou zaručená práva (§ 52 tr. ř.); Konkrétním uplatněním tohoto práva může být například aplikace ustanovení § 8a tr. řádu, podle něhož nemají být sdělovacím prostředkům poskytována o osobách takové informace, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, nebo ustanovení § 120 tr. řádu požadující zvlášť šetrný výslech poškozeného - svědka mladšího než 15 let o skutečnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat duševní a mravní vývoj této osoby, nebo ust. § 200 odst. 1 tr. řádu umožňující vyloučit veřejnost při hlavním líčení, pokud by byla ohrožena bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků;
- právo používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka (§ 2 odst. 14 tr. ř.);
- právo činit návrhy na doplnění dokazování (§43 odst. 1, § 215 odst. 3 tr. řádu, /resp. odst. 4 po novele - pozn. autora/);
- právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí (§ 65 tr. ř.);
- právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy ve vyšetřování nebo závady v postupu vyšetřovatele (§167 tr. ř.) - /toto právo poškozeného bylo „nahrazeno“ novelou přijatými lhůtami pro ukončení vyšetřování policejním orgánem, kdy namísto fakultativní možnosti žádat o odstranění průtahů, je zavedeno obligatorní zdůvodňování policejních orgánů, proč nebylo vyšetřování skončeno ve lhůtách uvedených v §§ 167 odst. 1, 170 odst. 1 tr. ř. ve znění po novele - pozn. autora/;
- právo žádat, aby mu byly do vlastních rukou doručeny opisy rozhodnutí, proti kterým může podat opravný prostředek (§ 63 odst. 1 písm. b), /resp. § 64 odst. 1 písm. b) tr. ř. po novele - pozn. autora/);
- právo na doručení usnesení o odložení věci, pokud je poškozený znám a právo podat stížnost proti tomuto usnesení (§ 159 odst. 5 tr. ř., /resp. § 159a odst. 5 tr. ř. po novele - pozn. autora/);
- právo, aby mu bylo oznámeno usnesení o postoupení věci (§ 171 odst. 2 tr. ř., /resp. právo napadnout takové usnesení stížností podle § 171 odst. 2 tr. ř. po novele - pozn. autora/);
- právo být vyrozuměn o zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 3 tr. ř., /resp. právo napadnout takové rozhodnutí stížností podle § 172 odst. 3 tr. ř. po novele - pozn. autora/);
- právo být vyrozuměn o přerušení trestního stíhání (§ 173 odst. 3 tr. ř.);
- právo na doručení opisu obžaloby, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé (§ 196 odst. 1 tr. ř.);

- právo účastnit se hlavního líčení, s tím, že musí být vyzrozuměn o době a místě konání hlavního líčení se zachováním zpravidla třídní lhůty k přípravě (§ 198 odst. 1, 2 tr. ř.);
- právo klást se souhlasem předsedy senátu vyslýchaným osobám otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázek členové senátu (§ 215 odst. 1 tr. ř.), ale nikoliv právo provést výslech svědka, jako je tomu například v právní úpravě slovenské /srov. § 215 odst. 2 slov. tr. řádu/;
- právo před skončením řízení se vyjádřit k věci (§ 43 odst. 1 tr. ř.); tímto vyjádřením je při hlavním líčení závěrečná řeč, kterou je oprávněn přednést poškozený, pokud není zastoupen zmocněncem. Je-li zastoupen zmocněncem, přísluší toto oprávnění jemu (§ 216 odst. 2). Poškozený však nemůže přednést poslední slovo jako obžalovaný a nemůže také pronést repliku (§ 216 odst. 3 tr. ř., § 217 tr. ř.); poškozený je oprávněn vyjádřit se k věci před skončením veřejného zasedání o odvolání;
- právo dát se zastupovat zmocněncem (§ 50 tr. ř.);
- právo dát podnět k trestnímu stíhání a právo na přijetí jeho podání (§ 158 odst. 1 tr. ř.); je třeba uvést, že zde nejde o specifické právo poškozeného, ale uvedené oprávnění má každá fyzická i právnická osoba včetně zájmového sdružení občanů (§ 3 odst. 2 věta první tr. ř. - ve znění po novele však bylo toto doposud explicitně uvedené oprávnění vypuštěno - pozn. autora), oznámení o trestném činu může učinit kdokoli bez zvláštního zákonného zmocnění;
- právo vyjádřit souhlas s trestním stíháním (§163a tr. ř., /resp. § 163 tr. ř. po novele - pozn. autora/)
- právo podat stížnost proti usnesení o přibrání znalce (§ 105 odst. 1 tr. ř.; /ve znění po novele lze podle § 105 odst. 3 tr. ř. vznést proti osobě znalce, jeho odbornému zaměření či proti formulaci otázek „námitky“, nikoliv tedy stížnost - pozn. autora/);

B. Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, má vedle procesních práv uvedených shora ještě tato práva:

- právo uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody (§ 43 odst. 2, /resp. § 43 odst. 3 po novele - pozn. autora/, § 228, 229 tr. ř.);
- právo za podmínek stanovených zvláštním zákonem na poskytnutí peněžité pomoci od státu (§ 1 zák. č. [209/1997 Sb.](#));
- právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného (§ 47 odst. 4 tr. ř.), právo být vyzrozuměn o zajištění nároku (§ 47 odst. 5 tr. ř.) včetně práva stížnosti proti rozhodnutí o zajištění nároku na náhradu škody (§ 49 tr. ř.);
- právo být ve vyzrozumění o hlavním líčení upozorněn, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování (§ 198 odst. 2 věta třetí tr. ř.);
- právo na postup podle § 206 odst. 2 tr. ř., podle něhož se předseda senátu po přednesení obžaloby dotáže poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem a v jakém rozsahu. Nedostavil-li se poškozený k hlavnímu líčení a je-li jeho návrh obsažen už ve spise, předseda senátu přečte tento návrh ze spisu;
- uplatnil-li poškozený návrh na náhradu škody, soud mu v opise doručí rozsudek, a to i když byl při vyhlášení rozsudku přítomen (§ 130 odst. 1 tr. ř.). Totéž platí o trestním příkazu (§ 314f odst. 2 tr. ř.), který musí být poškozenému doručen;
- právo napadnout rozsudek odvoláním, a to pro nesprávnost výroku o náhradě škody (§ 246 odst. 1 písm. d/ tr. ř.). Může jej napadat také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 2 tr. ř.);
- právo na přednesení konečného návrhu při veřejném zasedání o odvolání (§ 235 odst. 3 tr. ř.); pokud podal poškozený odvolání, což může pouze tehdy, uplatnil-li nárok na náhradu škody, přísluší mu ústní přednes návrhu, tj. odvolání (§ 235 odst. 1 věta druhá tr. ř.);
- právo uzavřít dohodu s obviněným o náhradě škody způsobené trestným činem, která je nutná k podmíněnému zastavení trestního stíhání (§ 307 tr. ř.) a za určitých podmínek může vést i k úplnému zastavení trestního stíhání (§ 308 tr. ř., /a také podat stížnost podle § 308 odst. 4 tr. ř. proti

rozhodnutí o osvědčení obviněného ve zkušební době při podmíněném zastavení trestního stíhání - poz. autora/);

- právo dát souhlas k rozhodnutí soudu o schválení narovnání (§ 309 odst. 1 tr. ř. /a také po novele podat stížnost podle § 309 odst. 2 tr. ř. proti rozhodnutí o schválení narovnání - poz. autora/);
- právo podat stížnost proti usnesení soudu, jímž byla povolena obnova řízení ve výroku o přiznaném nároku na náhradu škody (§ 141 odst. 2, § 142 odst. 1, § 286 odst. 3 tr. ř.);
- podle § 154 tr. ř. je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody uložena (byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody), povinen nahradit takovému poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce;

K tomuto výčtu na str. 45 citované práce Jiří Jelínek uvádí: „Výčet shora uvedených procesních práv není úplný. Kromě procesních práv výslovně zmíněných trestním řádem může poškozený uplatnit ještě další práva, o kterých trestní řád výslovně nehovoří ve vztahu k poškozenému. Tak například poškozený může namítnout podjatost orgánů činných v trestním řízení a navrhnout jejich vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení (§ 30, § 31 tr. ř.).“

Jak již bylo shora uvedeno, v praxi je možno zaznamenat, že soudy někdy odmítají procesní práva poškozenému, resp. jeho zmocněnci přiznat, pokud nejpozději do začátku dokazování v hlavním líčení neuplatnil nárok na náhradu majetkové škody a nesprávně tedy směšují skupiny práv shora uvedené pod písm. A), resp. B).

Naznačený problém je možno popsat modelově takto

1. poškozenému je způsobena i jiná, než majetková škoda (škoda nevyčíslitelná v penězích), resp. pouze nemajetková škoda, resp. se poškozený rozhodl neuplatnit nárok na náhradu škody (ať už z jakýchkoli důvodů), není tudíž zahájeno adhezní řízení a zanikají jeho práva shora vyjmenovaná pod písmenem B;
2. poškozený má však i nadále zájem sledovat průběh trestního řízení a zasahovat do něj v rámci svých práv, která nezanikla, tedy vykonávat práva shora vyjmenovaná pod písmenem A.;
3. tato práva (písmeno A.) uplatní před soudem;
4. soud o jeho právech nijak nerozhodne, ani je nerespektuje a odmítne je neformálním „přípisem“ (v lepším případě, v horším případě vůbec nereaguje) s poukazem na skutečnost, že poškozený neuplatnil právo na náhradu škody do zahájení dokazování v hlavním líčení;

Vzhledem k tomu, že soud svůj názor vyjádřil neformálně, není možno proti tomuto „stanovisku“ brojit právně kvalifikovaným způsobem a poškozený je tak de facto bezbranný. Zbývají mu jen osobní či telefonické intervence u činného soudu, resp. taktéž neformální (ve smyslu trestním řádem neupravené) „žádosti“ či „stížnosti“ k „někomu nadřízenému“ (předseda soudu, nadřízený soud, ministerstvo spravedlnosti). Jako nejpříjemnější se sice jeví předložení podnětu k podání stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti, či podání stížnosti ústavní, obě tato „řešení“ jsou však nesystémová a tudíž nepříliš vhodná. Stížnost pro porušení zákona zpravidla nebude podána, dojde-li ministr spravedlnosti k závěru, že sice byla procesní práva poškozeného porušena a tudíž byl porušen zákon, ale že tím nebylo ovlivněno rozhodnutí soudu o vině a trestu. Pokud pak přesto je tato stížnost podána, je obvykle podána z jiných důvodů a porušení procesních práv poškozeného je v ní tvrzeno jaksi „navíc“. Nejvyšší soud opakovaně ve své rozhodovací praxi sice konstatoval porušení práv poškozeného, ale často s tím, že „tento postup /.../ neměl žádný vliv na správnost, či nesprávnost napadeného rozhodnutí ani na to, v čem byl zákon rozhodnutím skutečně porušen, a proto nebylo třeba vyslovit porušení zákona i v těchto směrech. ...“ (viz např. rozsudek NS ČR sp. zn. 5 Tz 148/2001).

Řízení u soudu ústavního taktéž z povahy věci může „nastoupit“ až po pravomocném skončení věci, tedy z hlediska práv poškozeného zpravidla pozdě.

Z praktického hlediska tedy nezbude poškozenému, jehož procesní práva mu soud odmítá přiznat se

shora popsaným odůvodněním, uplatnit dodatečně nárok na náhradu majetkové škody (tedy učinit krok k tomu stát se subjektem adhezního řízení uplatněním konkrétní finanční částky) a očekávat, že soud při odůvodňování usnesením, jímž tento nárok poškozeného odmítne, sám „nahlédne“ podstatu věci a přizná poškozenému jeho procesní práva. Stížnost proti tomuto usnesení soudu podle § 206 odst. 4 tr. ř. ovšem není přípustná a tak, nevypovídá-li se soud s námitkami „důkladně“, není možno se domáhat nápravy cestou soudu odvolacího.

Z tohoto hlediska by proto bylo žádoucí, kdyby soud rozhodoval o „nepřipuštění poškozeného“ podle § 206 odst. 3, 4 tr. ř. usnesením, proti kterému by bylo možno podat opravný prostředek.

4. Adhezní řízení a úroky z prodlení

Adhezní řízení je součástí trestního řízení, v němž se projednává nárok poškozeného na náhradu škody. Netvoří tedy samostatnou část trestního řízení, přestože v jeho rámci soudy uplatňují hmotné právo jiné, než trestní povahy - zpravidla právo občanské, pracovní a obchodní. Samotný pojem „adheze“ se obvykle překládá jako „přilnutí“, řízení adhezní je tedy řízením „přilnutým“ k řízení trestnímu. Z toho také mj. vyplývá, že orgány činné v trestním řízení projednávají řádně vznesený nárok poškozeného, ale nerozhodují o něm obligatorně (na rozdíl od jiných typů řízení o náhradě škody), neboť účelem trestního řízení není v první řadě náhrada škody způsobené trestným činem, nýbrž zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání pachatelů. Pokud by tedy řízení adhezní vyžadovalo v trestním řízení před soudem provádění dalšího dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatně by je protáhlo, soud odkáže ve smyslu § 229 tr. ř. „poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.“

Právě z tohoto „nebezpečí“ pro nárok poškozeného podle mého názoru plynou obavy poškozených uplatňovat v adhezním řízení kromě samotné škody i její příslušenství, tedy především úroky z prodlení, jakož i náklady spojené s uplatněním nároku (a jen těmto „druhům“ příslušenství bude z praktických důvodů věnován následující výklad). Poškození, a to i v případě zastoupení zmocněncem - advokátem - velmi často (téměř by se chtělo s ohledem na poznatky z praxe užít slova „zpravidla“, ale pro toto tvrzení nedisponuji žádnými relevantními daty) neuplatňují příslušenství ani náklady adhezního řízení. Domnívám se, jak už bylo shora naznačeno, že se buď obávají toho, že uplatní-li kromě nároku samotného i úroky z prodlení, soud je odkáže do řízení občanskoprávního s celým nárokem, nebo prostě o tom, že v řízení adhezním je možno domáhat se přiznání příslušenství vzneseného nároku, poškozený neví.

Rozhodnutí o úrocích z prodlení, stejně jako o nákladech (adhezního) řízení je však otázkou právní, nikoliv skutkovou, tudíž zpravidla nevyžaduje provádět dokazování, které by soudu umožnilo odkázat poškozeného s celým jeho nárokem na řízení občanskoprávní ve smyslu § 229 tr. ř. Přitom úroky z prodlení, stejně jako náklady adhezního řízení mohou dosahovat značné výše, často i převyšující samotnou výši nároku na náhradu škody.

Výše úroků z prodlení je určena od 15. 7. 1994 § 1 nař. vlády č. [142/1994](#) Sb. tak, že výše úroků z prodlení činí ročně dvojnásobek diskontní sazby stanovené ČNB a platné k prvnímu dni prodlení s uspokojením peněžitého nároku.

K otázce, kdy poškozenému vznikne právo na úroky z prodlení je nutno jako základní premisu uvést, že u nároku na náhradu škody není v občanském zákoníku stanovena doba splnění, tudíž je třeba vycházet z toho, že škůdce (termíny práva občanského „dlužník“) je povinen plnit první den poté, co je o to poškozeným (termíny občanského práva „věřitelem“) požádán (viz § 563 Obč. zák.).

K tomu může dojít následujícím způsobem:

- nezávisle na trestním řízení, kdy věřitel vyzve dlužníka ke splnění dluhu, resp. kdy nastalo prodlení s dluhem marným uplynutím smluvené doby splatnosti (např. u půjčky). Pokud se později zjistí, že nesplněním dluhu byl spáchán trestný čin, je den, kdy byl dlužník (pachatel) povinen dluh vrátit, považován zpravidla i za první den prodlení;
- v závislosti na výsledcích trestního řízení, kdy je obviněný seznámen s výsledky vyšetřování a tedy i s tím, že po něm požaduje poškozený (v terminologii občanského práva „věřitel“) náhradu škody („vrácení dluhu“);

- v závislosti na samostatném úkonu věřitele („poškozeného“) před sdělením obvinění, v průběhu trestného řízení před seznámením se spisem i po něm, nejpozději však u hlavního líčení před zahájením dokazování;

Ke škodě způsobené trestným činem však může docházet také postupně. Pak je za rozhodný okamžik pro vznik úroků z prodlení rozhodující vznik jednotlivých částí, z nichž se celkový nárok na náhradu škody skládá. Například v případě trestného činu ublížení na zdraví, jehož následkem je trvalá invalidita poškozeného, může příkladmo dojít ke vzniku škody a vzniku úroků z prodlení takto:

- Bolestné - vzniká při úrazovém ději a dále vždy při jednotlivých lékařských zákrocích;
- Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti - vzniká ode dne vzniku pracovní neschopnosti, a to zpravidla „postupně“ v závislosti na délce prac. neschopnosti v návaznosti na (obvykle) měsíční pracovní odměny. Od nároku na jednotlivá „měsíční“ plnění se také odvíjí rozdílný okamžik rozhodný pro vznik nároku na úroky z prodlení (u každého „měsíčního“ nároku na náhradu „ušlé mzdy“ tak vzniká nárok na příslušenství samostatně a v návaznosti na to může u jednotlivých nároků na plnění být i rozdílná výše příslušenství, došlo-li v mezidobí ke změně diskontní sazby);
- Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti - vznikne např. ode dne přiznání plného invalidního důchodu, opět vzniká zpravidla postupně v částečných měsíčních „nárocích“, od nároku na jednotlivá „měsíční“ plnění se také odvíjí rozdílný okamžik pro vznik úroků z prodlení (viz výklad shora);
- Nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění - vznikne zpravidla za 1 rok od úrazového děje;

Jednotlivé nároky může poškozený například uplatňovat přímo u obviněného postupně v závislosti na jejich vzniku, nebo jednorázově v trestním řízení, kdy je pak s nimi obviněný seznámen při skončení vyšetřování, nebo u hlavního líčení před zahájením dokazování. V závislosti na tom se pak mění i výše úroků z prodlení, které je po obviněném možno požadovat.

Výše úroků z prodlení se stanoví k prvnímu dni prodlení podle diskontní sazby platné k tomuto dni a dále se již nemění. Bez ohledu na budoucí pohyby diskontní sazby, je tedy výše úroků stanovena „jednou provždy“, až do zaplacení a zůstává stejná po celou dobu prodlení. I v případě, že poškozený (věřitel) požaduje úroky z prodlení od pozdější doby, než je okamžik jejich vzniku, je pro výši úroků rozhodující diskontní sazba platná k prvnímu dni vzniku prodlení s náhradou škody způsobené trestným činem a nikoliv k datu, od kterého poškozený úroky z prodlení požaduje.

Stanovení data, od kterého je možno úroky z prodlení požadovat tedy může být komplikovaná záležitost. Je však věcí soudu, aby v rámci své rozhodovací činnosti určil datum vzniku nároku na úroky z prodlení. Protože však soud nemůže jít „za požadavek“ poškozeného, je jistě z hlediska poškozeného na místě v pochybnostech vycházet z požadavků odvozených z pro něj příznivějšího vyhodnocení dostupných podkladů (poškozený například nemusí vědět, zda-li byl obviněný seznámen s požadavkem na náhradu škody při seznámení se spisem v rámci skončení vyšetřování, nebo až v rámci hlavního líčení, pro ten případ by měl poškozený jistě požadovat úroky z prodlení ve výši určené pro poškozeného výhodnějším způsobem). Soud je totiž v rámci zásady „ne ultra petita partium“ vázán návrhem poškozeného tak, že nemůže přiznat více, než bylo požadováno. Poškozený je přitom oprávněn svůj návrh upřesnit až do výše dokázané škody způsobené trestným činem dříve, než se soud odebere k závěrečné poradě, což platí i pro řízení odvolací.

Výši diskontní sazby, jak aktuální, tak ke kterémukoli datu v minulosti lze ihned zjistit např. telefonickým dotazem u ČNB na tel. č. 224 411 111.

K věci je třeba ještě dodat, že pokud nejsou úroky z prodlení v trestním řízení přiznány, je možno se jich domáhat samostatnou žalobou v řízení občanskoprávním.

5. Běh promlčecích lhůt

Velmi frekventovaným problémem je otázka běhu a stavění promlčecích lhůt v souvislosti s těmito právními skutečnostmi:

- vznik škody;
- okamžik podání trestního oznámení;
- okamžik obvinění konkrétní osoby;
- okamžik zahájení adhezního řízení;
- okamžik právní moci odsuzujícího rozsudku;
- okamžik právní moci rozhodnutí ukončujícího trestní stíhání jinak, než odsuzujícím rozsudkem;

Podle § 100 obč. zák. se právo promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v občanském zákoně stanovené. Promlčecí doby jsou lhůtami hmotněprávními, tzn. že právo, které se promlčuje, musí být uplatněno u příslušného orgánu nejpozději poslední den promlčecí lhůty (jinými slovy - nejpozději v poslední den lhůty musí být na příslušném podání /resp. na doručence apod./ otištěno příslušné „datumové“ razítko soudní podatelny, čímž se v praxi nejčastěji dodržení hmotněprávní lhůty prokazuje, případný omyl či zpoždění pošty, u které bylo podání „včas“ podáno, ale „po lhůtě“ doručeno soudu, jde k tíži účastníka), a to na rozdíl od lhůt procesních (např. lhůta odvolací), kde postačí je-li podání (např. odvolání) podáno v poslední den lhůty poštovní přepravě.

Podle obecné úpravy občanského zákona, dojde-li ve stanovené promlčecí době k uplatnění práva u soudu (resp. jiného příslušného orgánu) nastává stavění promlčecí doby, ovšem jen vůči osobě, vůči níž bylo zahájeno řízení.

Jelikož se adhezní řízení realizuje v rámci řízení trestního, nemůže dojít k žádným právním účinkům týkajícím se běhu promlčecích lhůt jen samotným podáním trestního oznámení. Trestní oznámení proto nezakládá ani překážku litispendence (překážka zahájeného řízení).

Validní překážku litispendence pro řízení občanskoprávní ovšem zakládá samotné řízení adhezní. Pokud tedy je v trestním řízení řádně uplatněn nárok na náhradu škody, je tím z hlediska § 82 o. s. ř. zahájeno řízení, které brání soudu občanskoprávnímu, aby o téže věci vedl „své“ řízení, jinými slovy podání návrhu na prisouzení náhrady škody v trestním řízení tvoří překážku zahájeného řízení ve smyslu § 82 o. s. ř. Jak je judikováno např. v R 22/79 (str. 191 - 192) „... „Jestliže je tedy z návrhu na zahájení řízení (myšleno řízení občanskoprávní - pozn. autora) patrné, že protiprávnost jednání žalovaného spočívala v trestné činnosti, musí soud se zřetelem na ustanovení § 83 o. s. ř. zkoumat, zda stejný nárok nebyl již dříve uplatněn v adhezním řízení. ...“.

Jinými slovy, pokud je proti podezřelému (obviněnému) zahájeno občanské soudní řízení, nelze se již po zahájení trestního stíhání proti němu připojit k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody. Je-li naopak zahájeno řízení adhezní proti obviněnému, nelze se proti témuž subjektu domáhat náhrady škody v řízení občanskoprávním. Je-li škůdců několik (např. z pohledu občanského práva právnická osoba a současně i fyzická osoba působící jako statutární orgán této právnické osoby), přičemž jen proti některému z nich je vedeno trestní řízení, lze zahájit adhezní řízení proti tomuto obviněnému a proti „ostatním“ (např. proti právnické osobě, resp. jiným v trestním řízení neobviněným fyzickým osobám) se domáhat náhrady škody v řízení občanskoprávním - překážka litispendence tu nevzniká. Po dobu řízení, ať už adhezního či občanskoprávního, se staví promlčecí lhůty. Po skončení takového řízení, nevyústilo-li ve vydání exekučního titulu (došlo např. ke zproštění obžaloby) je možno „přejít“ do „druhého právního režimu“ (a po zproštění obžaloby se domáhat náhrady škody v řízení občanskoprávním).

Jak je patrné, s jednotlivými událostmi je spojena celá řada právních následků. Vzhledem k tématu tohoto článku zmiňuji tyto:

- vznik škody - počátek běhu objektivní promlčecí doby;
- okamžik podání trestního oznámení - bez procesních důsledků pro běh lhůt, může však mít význam např. pro stanovení počátku běhu subjektivní promlčecí doby;
- okamžik obvinění konkrétní osoby - okamžik, od kterého je možno zahájit adhezní řízení;

- okamžik zahájení adhezního řízení - vzniká překážka litispendence, přerušuje se běh promlčecích lhůt;
- okamžik právní moci odsuzujícího rozsudku - počátek běhu promlčecí doby v řízení exekučním, pokračování v běhu promlčecích lhůt, nebylo-li přiznáno právo na náhradu škody, ať už zčásti, či zcela;
- okamžik právní moci rozhodnutí ukončujícího trestní stíhání jinak, než odsuzujícím rozsudkem - pokračování běhu promlčecích lhůt, odpadnutí překážky litispendence;

Pozornosti si zaslouží otázka promlčení nároku v souvislosti s jeho stavením v případech, kdy byl poškozený odkázán na jiné příslušné řízení podle § 229 tr. ř., resp. pokud poškozený nebyl k hlavnímu líčení připuštěn podle § 206 odst. 3, 4 tr. ř. Pokud není poškozený připuštěn k hlavnímu líčení podle § 206 odst. 3, 4 tr. ř. běží promlčecí doba od tohoto rozhodnutí, pokud však soud rozhodne podle § 229 tr. ř. o tom, že odkazuje poškozeného na řízení občanskoprávní, běží promlčecí doba až od právní moci tohoto rozhodnutí. To může mít „fatální“ následky v případech, kdy promlčecí doba končí bezprostředně poté, co došlo k některé ze zmíněných situací. Pokud se tedy poškozený připojuje k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody před zahájením dokazování v hlavním líčení, přičemž toto hlavní líčení bezprostředně předchází promlčení nároku a soud postupoval podle § 206 odst. 3, 4 tr. ř. (nepřipustil poškozeného k hlavnímu líčení) je nutno bezprostředně poté - ještě před promlčením nároku - tento nárok uplatnit v řízení občanskoprávním. Pokud soud rozhodne podle § 229 tr. ř., je k „obnovení“ běhu promlčecí doby nutná právní moc takového rozhodnutí, a ta zpravidla nastane až po uplynutí delšího časového období, během něhož je možno připravit řádné uplatnění nároku v řízení občanskoprávním. S ohledem na překážku litispendence je ovšem nutno připomenout, že by nemělo dojít k tomu, že bude - byť po omezenou dobu - „běžet“ společně řízení adhezní a občanskoprávní. Lze si tedy představit situaci, kdy adhezní řízení bude zahájeno v poslední den promlčecí doby a posléze bude ukončeno odkázáním poškozeného na řízení občanskoprávní. Je potom otázkou, který den dojde k promlčení nároku - domnívám se, že to bude den následující poté, co nabylo právní moci rozhodnutí o odkázání poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť do lhůty určené podle dní nelze započítávat den, kdy se stala událost určující počátek lhůty (zde lze za „počátek“ lhůty považovat den nabytí právní moci rozhodnutí o odkázání poškozeného s jeho nárokem do řízení občanskoprávního). Obdobně bude nutno podle mého názoru postupovat i v případě, kdy soud nepřipustí poškozeného k hlavnímu líčení podle § 206 odst. 3, 4 tr. ř.

Otázku nebezpečí promlčení nároku na náhradu škody by měl poškozený vždy brát do úvahy v případě tzv. odklonů. Má-li být trestní stíhání podmíněně zastaveno podle § 307 a násl. tr. ř., je nutno, aby obviněný mj. nahradil škodu, pokud byla činem způsobena nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle mého názoru opětovně začíná běžet promlčecí doba k uplatnění nároku na náhradu škody, a je tedy na místě především určit konec promlčecí doby. Pokud její konec připadne na dobu před rozhodováním o osvědčení obviněného podle § 308 tr. ř., je na místě, aby poškozený (nebyla-li samozřejmě škoda uhrazena již před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání) uzavřel dohodu o náhradě škody podle § 307 odst. 1, písm. b) tr. ř. v takové formě, aby nebezpečí promlčení svého nároku zabránil. V úvahu především přichází prodloužení promlčecí doby uznáním dluhu „co do důvodu i výše“ podle § 558 obč. zák. ze strany obviněného v relevantní formě (například notářským zápisem). Další možností je „pokrytí“ dluhu směnkou, zpravidla směnkou vlastní (i když vyloučena podle mého názoru nebude ani směnka cizí) podle zákona směnečného a šekového č. [191/1950](#) Sb. Jednoznačně bych však doporučoval využití možností vnesených do našeho právního řádu zák. č. [120/2001](#) Sb. o soukromých exekutorech. Podle § 78 (exekutorský zápis) písm. a) zák. č. [120/2001](#) Sb. totiž „V rámci další činnosti exekutor sepíše na žádost exekutorský zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo exekuce, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní,

...“ Provedením takového zápisu o tzv. přímé vykonatelnosti totiž pro případ, že nedojde k náhradě škody ve smluvené době nejen, že nedojde k promlčení nároku poškozeného, ale není nutné ani čekat na výsledky adhezního řízení pro případ, že nedojde k osvědčení ve zkušební době a v trestním řízení se pokračuje. Funkci exekučního titulu pak přebírá samotný zápis pořízený soudním exekutorem o přímé vykonatelnosti a není nutné čekat na rozhodnutí v řízení adhezním. V této souvislosti se ovšem nabízí otázka, zda existence takového zápisu o přímé vykonatelnosti, který má charakter exekučního titulu nevznikla „překážka věci rozhodnuté“, která sama o sobě znemožňuje pokračování adhezního řízení v pokračujícím trestním řízení - osobně mám za to, že existence exekutorského zápisu o přímé vykonatelnosti by takovou překážkou skutečně zakládala - pak by bylo na místě „po získání“ exekutorského zápisu o přímé vykonatelnosti považovat cíl adhezního řízení (jímž je v užším slovy smyslu získání exekučního titulu proti povinnému - pachateli trestného činu, jímž byla způsobena škoda - za naplněný a adhezní řízení ukončit.

V případě dalšího „odklonu“ trestního stíhání - narovnání podle § 309 a násl. tr. ř. - bude z hlediska nebezpečí promlčení nároku na náhradu škody opětovně nutno z pozice poškozeného pečlivě posoudit před vyslovením souhlasu s narovnáním podle § 309 odst. 1 tr. ř., zda „potřebné úkony“ k úhradě škody jsou takového rázu, aby zajistili nárok poškozeného. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání je pravomocným rozhodnutím soudu o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání celé řízení ukončeno, bez možnosti jeho budoucího „obnovení“ pro případ, že škoda nebude uhrazena. Samotné rozhodnutí o schválení narovnání není totiž pro poškozeného exekučním titulem (viz také Šámel/Král/Baxa/Púry, Trestní řád, komentář, díl II 3 vydání, C. H. BECK, str. 1590) Promlčecí doba začne opět plynout okamžikem právní moci rozhodnutí o schválení narovnání, i zde je proto žádoucí, aby poškozený vázal svůj souhlas s narovnáním na takové podmínky, které nebezpečí promlčení jeho nároku zabrání (uznání dluhu „co do důvodu i výše“ provedené v relevantní formě), či přímo vytvoří exekuční titul (zápis soudního exekutora o přímé vykonatelnosti), či si alespoň bude vědom nutnosti obrátit se v občanskoprávním řízení na soud před uplynutím promlčecí doby v případě, že dlužník svou povinnost vůči němu včas a řádně nesplní.

Adhezní řízení může být provedeno i v rámci vydání trestního příkazu. Podle § 314f odst. 1 písm. e) tr. ř. obsahuje trestní příkaz mj. i výrok o náhradě škody, kterým může být tento nárok, byl-li řádně uplatněn, poškozenému přiznán, tak jím může být poškozený odkázán na řízení občanskoprávní, a to zčásti i zcela. Jak již bylo shora uvedeno, v § 314g odst. 1 tr. ř. není poškozený uveden jako osoba oprávněná podat proti trestnímu příkazu odpor. Jestliže tedy v trestním příkazu nebylo rozhodnuto v rámci adhezního řízení, resp. bylo rozhodnuto jen částečně či vadně, je nutno, aby měl poškozený na paměti, že po právní moci trestního příkazu opětovně pokračuje v běhu promlčecí doba pro uplatnění jeho nároku.

6. Shrnutí

1. Neuplatněním nároku poškozeného na náhradu škody (tedy nezahájením řízení adhezního) nezanikají ostatní procesní práva poškozeného;
2. Teprve po zahájení trestního stíhání je možné validně uplatnit nárok na náhradu škody v adhezním řízení;
3. Teprve uplatněním nároku na náhradu škody v adhezním řízení dochází k zastavení běhu promlčecích lhůt - tento následek nastane za splnění 2 podmínek:
 - Musí být zahájeno trestní řízení proti konkrétní osobě (podmínka nutná, nikoliv dostačující);
 - Musí být vznesen návrh podle § 43 odst. 3 tr. ř. směřující k tomu, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost uhradit škodu způsobenou trestným činem;
4. Až zahájením adhezního řízení vzniká překážka litispendence (nikoliv podáním trestního oznámení).
5. Adhezní řízení není pro překážku litispendence možné zahájit, je-li již vedeno občanskoprávní řízení proti obviněnému.
6. V adhezním řízení je možno domáhat se přiznání příslušenství nároku. Rozhodnutí o úrocích z prodlení, stejně jako o nákladech (adhezního) řízení je otázkou právní, nikoliv skutkovou, tudíž

zpravidla nevyžaduje provádět dokazování spojené jinak s nebezpečím, že soud odkáže poškozeného s celým jeho nárokem na řízení občanskoprávní ve smyslu § 229 tr. ř.;

7. Pokud poškozenému v trestním řízení nárok na náhradu škody nebyl přiznán, ať už zcela nebo z části, může poškozený pokračovat ve vymáhání náhrady škody podáním žaloby u soudu občanskoprávního (resp. před jiným příslušným orgánem);

8. Exekuční titul, jehož získání je hlavním cílem adhezního řízení je možno nahradit přímou vykonatelností podle § 78 zák. č. [120/2001](#) Sb. Vyhotovením takového zápisu před soudním exekutorem lze podmiňovat uzavření dohody o náhradě škody v jednání o podmíněném zastavení trestního stíhání, resp. je možno je považovat za „potřebné úkony“ k úhradě škody v rámci narovnání, tedy v případě tzv. odklonů.

V Praze dne 15. 3. 2002

JUDr. Libor Petříček

advokát

E-mail: petricek_judr@volny.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)